

До  
Членовете на Научно жури  
СА „Д. А. Ценов“  
Катедра „Финанси и кредит“

## СТАНОВИЩЕ

на член на научно жури, определено със Заповед № 291/ 27.03.2025 г.  
на Ректора на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов  
относно дисертационен труд за присъждане на ОНС „доктор“

**Автор на становището:** доц. д-р Ваня Денчева Цонкова, катедра „Финанси и счетоводство“, ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, научна специалност „Финанси, парично обращение, кредит и застраховка“

**Автор на дисертационния труд:** докторант Станислав Чавдаров Младенов, d010221235, по докторска програма „Финанси, парично обращение, кредит и застраховка (финанси)“

**Тема на дисертационния труд:** „Икономически мерки в България по време на пандемия – финансови и социални аспекти“

**Научен ръководител:** проф. д-р Стоян Проданов

### I. Общо представяне на дисертационния труд

#### 1. Предмет

Като обект на дисертационния труд докторантът определя „държавната намеса в икономиката по време на кризи“, а като предмет – „икономическите мерки за подкрепа на малките и средните предприятия (МСП) в България, тяхната ефективност и въздействие върху икономическата стабилност и възстановяването на засегнатите бизнеси.“

Целта на дисертацията е „да изследва теоретичните възгледи относно държавната намеса, съществуващите модели и инструменти за кризисна подкрепа на предприятията, да анализира икономическите мерки, приложени в България по време на пандемията COVID-19 и тяхното въздействие върху икономиката и социалния живот“. Поставени са за решаване 9 задачи и е формулирана тезата, че „държавната намеса е ключов фактор за стабилността и растежа в периоди на кризи, но успешното пост-пандемично възстановяване изисква балансирано съчетаване на интервенции и пазарни механизми, които да осигурят дългосрочна устойчивост на икономиката“.

#### 2. Обем

Дисертацията е в обем от 256 стандартни страници (заедно с приложенията), от които 188 страници основен текст, 3 приложения, библиография, списъци с фигури и таблици и декларация за оригиналност.

#### 3. Структура

Структурата на дисертационния труд е класическа, като се състои от въведение, изложение в три глави и заключение.

Във въведението се мотивира актуалността на изследването предвид безпрецедентните ефекти на пандемията върху икономическия и социалния живот и предизвиканата държавна намеса. Така прецизно и подробно той формулира обекта, предмета, целта и задачите на изследването, защитаваната теза и представя използваните методи.

В **Първа глава** се изгражда теоретичната рамка на дисертационното изследване чрез систематизиран преглед на основните икономически възгледи относно ролята на държавата в икономиката. Анализират се подходите на класическия либерализъм, кейнсианството, неолиберализма, поведенческата, институционалната и марксистката икономика, като се акцентира върху аргументите за и против държавната намеса при наличие на пазарни провали, социални дисбаланси и кризи. Разглеждат се основните икономически модели – англосаксонски, скандинавски, германски и японски – и свързаните с тях парадигми за взаимодействие между пазар и държава. Представени са отделните типове предоставяни блага – публични, частни и смесени – и необходимостта от коригираща интервенция от страна на държавата, когато пазарните механизми се оказват неефективни за осигуряване на стабилност и социална справедливост. В заключителната част на главата авторът прилага корелационно-регресионен анализ, чрез който изследва връзката между общите държавни разходи на Европейския съюз и на България, като достига до извод за съществуващо влияние на тенденциите в ЕС върху българската бюджетна политика – закономерност, обяснима с оглед на трансферите и необходимостта от синхронизиране на политиките. Главата завършва с обобщение на концептуалните основания за държавна интервенция в икономиката, като се поставя акцент върху значението ѝ в контекста на пандемията от COVID-19 и необходимостта от целенасочени антикризисни мерки.

Във **Втора глава** се анализира икономическата криза, породена от пандемията COVID-19, и мерките за нейното овладяване, както в международен, така и в национален контекст. Главата започва с преглед на основните характеристики и фази на пандемията, както и на нейните макроикономически последици. Представен е библиометричен анализ на научната продукция, свързана с интервенцията на държавата по време на криза, който очертава доминиращите изследователски направления и теоретични акценти. Резултатите от този анализ показват значително увеличение на публикациите по темите за държавна намеса, социално подпомагане и икономическа устойчивост в резултат на Ковид-19. По-нататък в изложението се разглеждат въздействията на пандемията върху българската икономика по отношение на производството, заетостта, инфлацията и веригите за доставки, като се отделя внимание и на секторните различия. Специален акцент се поставя върху мерките за подпомагане на бизнеса и домакинствата, като се прави сравнителен анализ между българския и международния опит в прилагането на фискални, социални и регулаторни инструменти. Авторът достига до заключението, че макар и мерките за подкрепа в България да са били по-ограничени, все пак те са спомогнали за смекчаване на икономическите щети. В края на главата се систематизират моделите на икономическо възстановяване и се оценява тяхната приложимост към постпандемичната реалност в България.

**Трета глава** има емпирико-изследователски характер. В нея се проучва ефективността на предприетите икономически мерки за подкрепа на бизнеса в България по време на пандемията. Основният акцент е поставен върху малките и средни предприятия, които са сред най-засегнатите от кризата. Докторантът представя концептуален модел за оценка на възприеманата ефективност на държавните мерки и разработва анкетно проучване сред представители на МСП. Чрез използването на статистически методи проучването установява значими зависимости между вида на ползваната подкрепа, големината на предприятието, трудностите при достъпа до финансиране и общата оценка на въздействието на мерките. Изведени са също основни административни и комуникационни затруднения, които са повлияли върху ефективността на политиките. Въз основа на резултатите докторантът формулира конкретни препоръки за усъвършенстване на икономическата политика, включително необходимостта от по-гъвкави и достъпни механизми за финансова подкрепа, ограничаване на административните бариери, по-ефективна институционална комуникация и насърчаване на дигитализацията и иновациите в МСП. В изследването се обобщава,

че въпреки сериозните икономически предизвикателства, МСП в България демонстрират значителна устойчивост, а предприетите мерки са оказали частично положително въздействие, но има значителен потенциал за подобрене с оглед бъдещи кризи.

В **заклучението** се обобщават основните резултати от изследването и се синтезират авторовите предложения, като се акцентира върху важността на държавните политики както за кризисна подкрепа, така и за дългосрочно устойчиво развитие на малките и средни предприятия.

#### **4. Литература**

Докторантът е използвал 173 източника на български и английски език, включващи научна литература от класически и съвременни автори в областта на икономиката и финансите, официални документи, както и статистическа информация от национални и международни институции.

#### **5. Приложения**

В дисертацията са включени три приложения – анкетната карта, както и изчислените статистически показатели, въз основа на които е извършен анализът на резултатите от проучването.

### **II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд**

#### **1. Преценка на актуалността и разработеността на изследвания в дисертацията научен проблем**

Дисертационният труд е посветен на изключително актуална и значима тема – въздействието на пандемията COVID-19 върху икономическата среда и необходимостта от държавна намеса за стабилизиране и възстановяване на бизнеса, особено на малките и средни предприятия. Във въведението и в изложението докторантът аргументира актуалността на проблема, като отчита глобалния мащаб на кризата и необходимостта от адаптивни и ефективни публични политики. Изследването се вписва в съвременния научен дебат относно ролята на държавата в условията на множествени кризи, като откроява относително по-слабо разработен аспект – оценката на ефективността на конкретни икономически мерки в национален контекст чрез емпирично проучване.

#### **2. Мнение за езика, обема и инструментариума на дисертационния труд**

Дисертационният труд е написан на професионален език, с прецизно използване на икономическата и финансовата терминология и в издържан академичен стил. Изложението е последователно, ясно структурирано и достъпно за разбиране на сложните финансово-икономически и социални проблеми не само от тясно специализирана, но и от по-широка аудитория.

Литературните източници са цитирани съобразно установените академични изисквания и при стриктно спазване на научната етика. Статистическият инструментариум е използван умело и стриктно, което свидетелства за компетенции при анализ на мащабни емпирични данни.

В дисертационния труд се откроява авторовото присъствие както при задълбоченото и целенасочено представяне на теоретичните концепции и икономическите модели, така и при разработването и прилагането на оригинален емпиричен модел за оценка на въздействието на държавните мерки върху малките и средните предприятия. То ясно личи и при интерпретирането на резултатите и формулирането на обосновани предложения. Обемът, структурата и съдържанието на труда са в пълно съответствие с поставените цел и задачи, с предмета на изследването и с защитаваната теза.

#### **3. Мнение доколко авторефератът отразява точно и пълно труда**

В автореферата присъстват задължителните елементи: обща характеристика; основно съдържание на труда; насоки за бъдеща изследователска работа; справка за научните и научно-

приложните приноси в дисертационния труд; списък с публикациите на докторанта; справка за съответствие с националните изисквания по ПП на ЗРАСРБ; декларация за оригиналност на дисертационния труд.

Авторефератът отразява достоверно структурата, логиката и съдържанието на труда. Докторантът е представил три самостоятелни публикации, свързани с темата на дисертацията, от които една статия и два доклада.

### **III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд**

Авторът формулира шест приноса, които реално отразяват истинските достойнства на работата. Аз бих открила главните приноси от дисертационния труд на Станислав Младенов в две групи:

#### **1. Научни приноси:**

- Систематизиране на класическите и съвременните теоретични възгледи, както и основните модели относно ролята на държавната намеса в условия на криза.
- Класификация, критичен и сравнителен анализ на икономическите мерки за подкрепа на бизнеса, приложени по време на пандемията COVID-19.
- Разработване на оригинален емпиричен модел за оценка на ефективността на държавните мерки спрямо МСП, базиран на анкетно проучване и статистически анализ.
- Извеждане на библиометричен профил на понятието „икономическо подпомагане“ чрез анализ на публикации в Scopus с помощта на VOSviewer, с идентифициране на водещи направления, държави, автори и ключови думи.

#### **2. Научно-приложни приноси:**

- Извършено емпирично изследване на въздействието на кризисните мерки върху малките и средните предприятия в България.
- Формулирани практически препоръки за усъвършенстване на публичните политики в областта на кризисното подпомагане и дългосрочната устойчивост на МСП.

Чрез тези приноси авторовото изследване се позиционира в рамките на съществуващото научно знание по темата за държавната намеса в икономиката и същевременно предоставя ценни практически насоки за усъвършенстване на прилаганите публични политики за подкрепа на бизнеса в условия на кризи.

### **IV. Критични бележки и въпроси по дисертационния труд**

Представеният труд представлява цялостно, задълбочено и практически полезно научно изследване. Към докторанта мога да отправя някои бележки, по-скоро с характер на предложения.

- Дисертационният труд може да бъде обогатен чрез малко по-задълбочен сравнителен анализ на ефективността на различните инструменти за подкрепа, прилагани в международен контекст, особено чрез количествено съпоставяне на резултатите между България и други държави.
- Библиометричният анализ е ценен и добре проведен, но би могъл да бъде допълнен чрез използване и на други бази данни (например Web of Science), за да се постигне още по-широк обхват на научната продукция по темата.
- Би могло да се избегне излишно изясняване на някои понятия и въпроси – например обяснението за същността на библиометричния анализ или за развитието на пандемията COVID-19.

#### **Към докторанта имам следния въпрос:**

В дисертационния труд, особено в заключителната част на емпиричното изследване, се подчертава значението на балансираната държавна намеса за постигането както на краткосрочна икономическа стабилизация, така и на дългосрочна устойчивост на малките и средните

предприятия. На основата на проведеното изследване, какви според Вас следва да бъдат основните критерии за оптималност на държавните мерки за подкрепа на бизнеса при бъдещи кризи?

#### **V. Обобщена оценка на дисертационния труд и заключение**

Представеният дисертационен труд отговаря на изискванията на националната и вътрешната нормативна уредба в СА „Д. А. Ценов”. Чрез него авторът демонстрира много добра теоретична подготовка в областта на макроикономиката и финансите, познаване на статистическия инструментариум, както и компетенции за неговото прилагане при анализ на финансово-икономически и социални проблеми. Налице са както необходимата актуалност и значимост на изследвания проблем, така и реална научна стойност и новост на направените авторски предложения. Идеите и резултатите от проведените изследвания са популяризирани чрез подходящи научни публикации.

Всичко това ми дава основание да дам положителна оценка на дисертационния труд и да предложа на уважаемите членове на Научното жури да гласуват за присъждане на **образователната и научна степен „доктор”** по докторска програма „Финанси, парично обращение, кредит и застраховка (финанси)” на докторант Станислав Чавдаров Младенов.

30.04.2025 г.,  
Велико Търново

Изготвила становището:

(доц. д-р В. Цонкова)